

Skärgårdsstrategi

Bottenvikens skärgård är ett intakt brackvattenhav som i kombination med den stora landhöjningen, orördheten, känslan av frihet och rymd, årstidsväxlingarna och den säregna naturen gör skärgården unik.

Landhöjningen skapar ständigt nya stränder, landområden och produktiva uppgrundningsområden. De grunda havsvikarna är viktiga reproduktions- och uppväxtområden för fisk. På öarna växer de orörda och naturliga landhöjningsskogarna som tillsammans med de flacka oexploaterade stränderna tillhör de mest unika naturmiljöer som Sverige har.

Piteås skärgård består av ca 550 öar och kan delas upp i den inre och yttre skärgården. Den inre skärgården karaktäriseras av närheten till fastlandet, kusten och älvmyningarna. Landskapet upplevs inte lika storskaligt och öarna ligger mer skyddade i jämförelse med den yttre delen av skärgården där öarna är kraftigt påverkade av havet och vinden. De största obrutna och orörda naturområdena finns i ytterskärgården och i öppet hav. Det är också i dessa delar av kommunen vi har de högsta naturvärdena. Skärgårdsöarna ligger i huvudsak i nordväst och sydostlig riktning, vilket är den dominerande riktningen i landskapet och är den sträckning som inlandsisen drog sig tillbaka.

Landhöjningen, som är ca en cm varje år, förändrar tillsammans med sedimenten från älvarna ständigt landskapsbilden i skärgården. Bottenvikens skärgård kallas för den "Låga kusten" på grund av öarnas låga höjd. Det storskaliga landskapet med den låga och vida horisontlinjen skapar en speciell känsla av rymd. Öarnas storlek i skärgården varierar. De största öarna - Vargön, Mellerstön, Jävreholmen, Jävresandön och Baggen - är bevuxna med barrskog, medan de mindre öarna, särskilt i den yttre skärgården, exempelvis Stor Räbben, har en karg natur. På en del öar finns stora hållmarkspartier, Kluntarna är ett exempel men rena klippöar är mera ovanligt i skärgården.

Bottenvikens skärgård utgör med sin unika karaktär en viktig del av Piteå kommuns attraktionskraft och innebär också stora utvecklingsmöjligheter för såväl näringsliv som befolkningstillväxt.

Skärgårdsturismen har börjat etableras men fortfarande är detta ett stort utvecklingsområde. Med rätt satsningar i en förbättrad infrastruktur och entreprenörer med kompetens, engagemang och resurser, finns det stora möjligheter till utveckling. Skärgårdsutveckling ur ett besöksnäringssperspektiv handlar dels om att öka tillgängligheten av skärgården men också att öka dess attraktivitet som upplevelseplats.

Piteå kommun behöver öka sin befolkning och Bottenvikens skärgård utgör en resurs och ett starkt varumärke för att åstadkomma det. För att använda resursen behöver den tillgängliggöras för fler och besöksanledningarna utvecklas samtidigt som en ökad nyttjande grad inte får förstöra de värden som gör skärgården attraktiv.

Mål

Skärgårdsstrategin har som mål att öka nyttjandegraden av skärgården utan att konsumera framtida generationers rätt till densamma.

Syfte

Strategin har till syfte att utgöra styrdokument för framtagandet av en ny översiktsplan över skärgården i Piteå.

Definitioner

Långsiktig hållbar skärgårdsutveckling

I en långsiktig hållbar skärgårdsutveckling förädlas och tillgängliggörs skärgårdens attraktionskraft, och exploatering sker på ett sätt att nya tillskott samverkar väl med skärgårdens grundläggande kvalitéer. Skärgårdens grundläggande kvalitéer är det tidlösa landskapet, den säregna naturen, det arktiska ljuset och de ålderdomliga mänskliga spåren.

Bottenvikens skärgård

Piteå skärgård ska marknadsföras under varumärket Bottenvikens skärgård, på engelska Islands of Swedish Lapland.

Fyra olika ingångar¹

För att uppnå en ökad nyttjandegrad och därigenom en större attraktionskraft för Piteå är det rörliga friluftslivet i fokus. Naturvårdsverkets definition av friluftsliv är *”vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling”*. Då ett rörligt friluftsliv baseras på natur och kulturlandskapet, kanske alldeles speciellt i skärgården så får såväl natur som kultur en viktig position i framtagandet av den nya skärgårdsstrategin. I Tillväxtprogrammet för Piteå kommun prioriteras turism. Skärgården utgör en anledning för besök och näringen har en stor utvecklingspotential i skärgården. Därför har också destinations- och näringslivsutveckling utgjort en ingång.

Översiktsplanen

Skärgårdsstrategin ska bland annat utgöra grund för en ny översiktsplan för Piteå kommun. Översiktplanen utgår ifrån (KS 26 november 2012) kommunens övergripande mål enligt nedan:

- Piteå ska vara en attraktiv ort för näringsliv och företagande
- Piteå ska vara tryggt och tillgängligt för alla
- Piteå ska erbjuda attraktiva och varierande boendemiljöer
- Piteå ska utveckla bra infrastruktur och goda kommunikationer
- Piteå ska erbjuda goda förutsättningar för miljövänliga och hälsosamma val i vardagen

¹ I arbetet med strategin har dessa fyra olika ingångar beskrivits var för sig för att sedan sammanfogas till ett dokument. Dessa fyra finns som bilagd till strategin.

Målen innebär på den fysiska utvecklingen av kommunen återges i Planstrategin ÖP2030

Strategi för Bottenvikens skärgård

Under år 2007-2013 fanns en strategi för Bottenvikens skärgård utarbetad av kommunerna under ledning av Länsstyrelsen i Norrbottens län. Under 2014 har Länsstyrelsen tagit ett initiativ till att revidera strategin. Denna strategi kommer att utgå från den föregående och delas in i tre områden

- Färdas och Kommunicera
- Bo och Bygga
- Verka och Utveckla

För att harmonisera Piteå kommuns utvecklingstankar med länets är kommunens skärgårdsstrategi indelad i samma områden.

Färdas och Kommunicera²

Under sommarhalvåret har farleder högst prioritering för kommunen, utan dem omöjliggörs tillgängligheten för alla målgrupper. Utifrån rörligt friluftsliv är prioriterade farleder är den inre farleden, norra farleden som återknyter till inre farleden genom att runda Pitholm och avsluta i Norra hamnen vid Strömsundskanalen samt södra farleden in till Haraholmens handelshamn och upp genom Piteälven till södra hamnen. För industrin är sjöfartens tillgång till Haraholmens hamn prioriterad. Under 2014 påbörjas grävning av Bondökanalen som knyter samman norra och södra farleden utan att behöva runda Bondön vid Degersten. Detta kommer att ha stor betydelse för utvecklingen och öka trafiken i skärgården.

Under vinterhalvåret finns isbanan och skidspår i anslutning till Nördfjärden och ett antal skoterleder som utgör prioriterad infrastruktur. I yttre skärgården är skotertrafik förbjuden på öarna men på Vargön och Mellerstön är skotertrafik längs markerad led tillåten. Reservatsbesluten för Vargöns och Stor Räbbens naturreservat ger denna möjlighet

Efter farleder prioriteras hamnar. Utan hamnar kan ingen målgrupp angöra de målpunkter som finns utefter ovan nämnda farleder. Möjlighet till båtplats för medborgare ingår också i prioriteringen hamnar. Att skapa båtplats är dock inte ett kommunalt ansvar utan båtägarens eget. De flesta hamnar ägs och drivs i förenings eller företagsform men kommunens ambition är att samverka och stödja för fortsatt utveckling. Den 1 april 2015 införs ett förbud mot att släppa ut toalettavfall från fritidsbåtar i hav, sjöar och inre vattendrag. Förbudet som genomförs av Transportstyrelsen omfattar svenskt sjöterritorium i sin helhet och gäller alla fritidsbåtar förutom de som är k-märkta. Detta innebär att alla båthamnar måste kunna erbjuda toatömningsstationer antingen i egen regi eller i samarbete med andra hamnar.

Möjligheten att färdas och kommunicera underlättas vidare av olika former av transportmöjligheter såsom turbåtar och taxibåtar för besökare utan egen båt. Väl framme vid en målpunkt gör leder och stigar målpunkterna till attraktiva platser, boendemöjligheter i form av stugor, vandrarhem, camping

² Syftar främst till att öka måluppfyllelsen för ”Piteå ska ha god infrastruktur och bra kommunikationer”, ”Piteå ska vara tryggt och tillgängligt”, ”Piteå ska erbjuda goda förutsättningar för miljövänliga och hälsosamma val i vardagen”.

och skärgårdshotell, friluftsanläggningar/faciliteter såsom raststugor, eldplatser, bakvalar, toaletter, bastuanläggningar och möjlighet till förtäring (skärgårdscaféer, restauranger, kiosker). Behovet av kvalitetssäkring av befintliga anläggningar är stort.

Att öka tillgänglighet innefattar inte bara den fysiska miljön utan handlar till stor del också om information, bokning och marknadsföring. Positiv marknadsföring och god information lockar fler besökare i skärgården och skapar trygghet för förstagångsbesökare och ovana friluftsutövare. Gott värdskap med välkomnande entréskyltning och god information om vad som finns på respektive ö, såsom service/anläggningar, sevärdheter, attraktiva natur- och kulturvärden. Bra mobiltäckning i skärgården skapar trygghet och är nödvändig för säkerheten för de som vistas där.

Bo och bygga³

Landskapet i Bottenvikens skärgård kallas ibland för den ”låga kusten” på grund av öarnas låga höjd. I och med landhöjningen har det landskap vi ser idag långsamt rest sig under årtusenden. Det är ett landskap i ständig förändring. En speciell känsla av rymd och tidlöshet infinner sig med de långa, horisontella linjerna.

I den yttre skärgården är landskapet storskaligt med långa vyer. Öarna är kraftigt påverkade av havet och vinden. Den mänskliga påverkan är småskalig och relativt gles. Den inre skärgården präglas av närheten till fastlandet och älvmyningarna. Här är landskapet mindre storskaligt och mer skyddat.

Landskapets utpräglade horisontalitet skapar en storslagen harmoni som lätt kan störas av höga vertikala objekt. Genom att utveckla möjligheterna till boende och kommunikationer kan skärgården komma fler till dels, samtidigt som okänsliga exploateringar riskerar att utarma de upplevelsevärden som utgör grundstenar för platsens stora potential och attraktivitet. Det finns anledning att varsamt exploatera skärgården för ett ökat rörligt friluftsliv. Ett sådant friluftsliv hämmas dock av privatiserade stränder och stark tillväxt av vass.

Den inre skärgården med dess närhet till staden och service samt med ett landskap som är mindre storskaligt lämpar sig bättre för exploatering av egna hem och inne i staden av flerfamiljshus. Den yttre skärgården bör exploateras med småskalighet och med syfte att öka tillgängligheten för flera.

Turismnäringen och det rörliga friluftslivet gynnas av att aktivt arbeta för en minskad vassutbredning, genom att upprätta strandhugg på ett par platser i skärgården.

Verka och Utveckla⁴

Då det idag efter planerade investeringar för Bondökanalen och Stenbergsviken på Mellerstön finns offentliga hamnar med god access till de prioriterade farlederna och med möjlighet att söka lä från de flesta vindarna är det prioriterat att stärka underhållet på dessa anläggningar enligt den ordning som återges under avsnittet ”Färdas och Kommuniceras”. Detta för att öka kvaliteten av skärgårdsupplevelsen i kommunens farvatten.

Naturresevatnen bildar ett nätverk i skärgården, en grön infrastruktur, som är tillgänglig för alla. Flera av de mest attraktiva besöksmålen är naturresevat. I resevatnen finns eldplatser med ved, vindskydd,

³ Syftar främst till att öka måluppfyllelsen för ”Piteå ska ha ett attraktivt och varierat boende”.

⁴ Syftar främst till att öka måluppfyllelsen av ”Piteå ska vara en ort för näringsliv och företagande”

bastu, raststuga, markerade stigar och informationstavlor som underlättar vistelsen och ökar tillgängligheten till sevärdheter och upplevelsevärden.

Ett sätt att höja kvalitetsstämpele för Piteå kommuns yttre skärgård samtidigt som förutsättningar för ökat underhåll ökar är att bilda en nationalpark. En sådan insats bör dock först utredas utifrån förväntade effekter på rörligt friluftsliv och näringslivsutveckling.

Förväntat resultat av strategin

Sammanfattningsvis bedöms strategin ge positiva effekter för Piteå kommuns möjligheter att nå ökad måluppfyllelse. Bedömningarna är genomförda genom att ställa strategins viljeinriktning mot dagens situation.

Konsekvenser av strategins genomförande:

Piteå ska erbjuda attraktivt och varierande boendemiljöer

Enligt måldefinitionen av rubricerat mål (ÖP2030) finns ett behov av att öka antalet bostäder med närhet till vatten, men även närhet till service. Enligt strategin finns möjlighet att exploatera de delar av skärgården som finns centrumnära. De serviceorter som har en anslutning till skärgården har den anslutningen inom de inre delarna av skärgården. Således förväntas strategin ge positiva konsekvenser på rubricerat mål. De serviceorter som inte har skärgårdsnärhet, men närhet till vatten kan hanteras via tillägget i Översiktsplan, Landsbygdsutveckling i strandnära lägen. Tilläggets konsekvenser beskrivs i dess miljökonsekvensbeskrivning.

Piteå ska vara en attraktiv ort för näringsliv och företagande

Enligt måldefinition av rubricerat mål (ÖP2030) finns ett behov av att förtäta och profilera de verksamhetsområden som idag är avsatta i planeringen. Det innebär att det inte finns något behov av en skärgårdsetablering av ett sådant område. Den näringslivsutveckling som kommunen, enligt denna strategi, vill möjliggöra för är av den art som utvecklar skärgården och dess service. Därför förväntas inte strategin utifrån den aspekten inte ge några effekter alls på rubricerat mål. De prioriterade farlederna ansluter till alla verksamhetsområden som har potential att nyttja sjöfart, därför är strategin totalt positiv för måluppfyllelsen.

Piteå ska vara tryggt och tillgängligt för alla

Enligt måldefinitionen finns ett behov av att hålla det offentliga rummet attraktivt, tryggt och trivsamt. En fokusering på utveckling av befintliga mötesplatser i skärgården stärker förutsättningarna för detta. Prioriteringarna av farleder och tillgängligheten till befintliga anläggningsplatser stärks i strategin, något som också är positivt för måluppfyllelsen.

Piteå ska utveckla bra infrastruktur och goda kommunikationer

Prioriteringarna i strategin stärker förutsättningar att nå hög måluppfyllnad i godstransporter på sjöfart och förutsättningarna att ha ett tryggt, jämställt, säkert och tryggt transportsystem i Piteå skärgård.

Piteå ska erbjuda goda förutsättningar för miljövänliga och hälsosamma val i vardagen

Strategin skapar förutsättningar för ökad rekreation, något som stärker måluppfyllelsen.